



ביאורים ומילואים - על סדר הדף היומי

פסחים מ"א עמוד א'

בגמ', פסח שבישלו בחמי טבריה חייב.

[א]. בספר מפרסין איגרא (עמ' ק"ע-קע"א) הביא קושיא "נודע בשער בת רבים ההערה בזה, דהלא אמרו לעיל (ה:) מפני מה אין חמי טבריא בירושלים שלא יאמרו עולי רגלים וכו', ואם הביאו הפסח לטבריה הרי כבר נפסל ביוצא ושוב אין זה פסח כשר, ומה שייך איסור בבישולו. והאריך ללקט הרבה תירוצים, והביאם כולם בספר "דף על הדף" והוסיף עוד כמה תירוצים בזה, עיי"ש ותרווה נחת, והואיל ואין ביהמ"ד בלא חידוש, נציין בס"ד לעוד כמה תירוצים תוספת להנ"ל.

[ב]. הנה ראשון למקשים הוא בהג' מראה הכהן להג"ר בצלאל הכהן זצ"ל דומ"ץ וילנא (נדפס בסוף הש"ס מה' וילנא) בשם חכם ירושלמי אחד שלא תירץ בזה כלום, והוא תירץ שמיירי בזמן היתר הבמות, והרבו להקשות עליו דלמה נפק"מ, ולמה הביאו הרמב"ם עי' בחיבורים הנ"ל. ועוד מקום לציין לגדול שכתב להקשות על המראה כהן והוא ניהו הרה"ק החקל יצחק מספינקא הי"ד (סי' פ"ה) כתשובה לשאלת הרה"ק רבי מנחם מענדיל מווישאווה הי"ד לפי ביאורו שם בגמ' בחגיגה (כ"ה) דטומאת ארץ העמים מפסקת בין גליל לירושלים, וא"כ דינה כחול"ל, עיי"ש שרוצה לדחוק דלקחו זאת בשביל קטן דשרי. ועוד י"ל דמבואר שם בגמ' שהטומאה התחילה בימי הכותים, ובזמן היתר הבמות עדיין לא היו כותים [וראה להלן סוף אות ו' מה שכתבנו עוד לתרץ קו' החקל יצחק].

אמנם הג"ר נתן נטע לייטער הי"ד ראב"ד לעמברג כותב דבר חידוש בספרו שו"ת ציון לנפש חיה (סי' קט"ז) וז"ל: וראה זה מצאתי שקושיא זו שנתלבטו בה כל האחרונים כבר נשמעת בבית המדרש בזמן הקדמונים, בכתב יד ספר יחוסי תנאים ואמוראים לרבינו יהודה בר' קלונימוס, אות ר' חייא בר' דרב נתן כתוב בזה"ל: והא דאמרין פסח שבישלו ליכא לאיקומי בבית עולמים דהא אין חמי טבריא בירושלים כדאמר' בפ"ק דפסחים, הי"ל או במדבר או בשילה ובבמה גדולה ובשעה שמקריבים בבמת יחיד עכ"ל.

[ג]. והנה יש עוד תירוץ שהובא בשני המקומות הנ"ל בתור "יש אומרים" ולא צויין מקורם, והוא משו"ת משפטי עוזיאל (ח"ג, סי' ס"ד), דרש"י בכל הש"ס וכן בפ"י למקרא מזכיר פעמים רבות חמי טבריה, ומעולם לא פירש מהם, גם לא בשבת (מ:) בדין המבשל בחמי טבריה, מלבד פעם אחת ויחידה שמבאר בסוגיין "חמי טבריא – מעיינות רותחין". ואי תימא והלא גם מעיינות רותחים אינם נמצאים לא בירושלים ולא סמוך לה. י"ל ע"פ מה דאי' (סוכה ל"ב:) "שתי תמרות היו בגיא בין הנום והיה עשן יוצא מביניהם, וזו היא פתחא של גיהנם" ופרש"י: סמוך לירושלם, עיי"ש [וכ"כ התורה תמימה פרשת בא (פי"ט, פסוק ט' הערה פ"ט) עיי"ש שמביא עוד ראיה שחמי טבריה הכוונה בש"ס לכל מים רותחין מהטבע. וכן הביא בשו"ת אפרקסתא דעניא (ה"ד סי' שכ"ה) תירוץ זה בשם בנו דו"ז הר"ר ברוך שפרבר ז"ל – חתן זקני האדמו"ר מפאשקאן רבי יעקב דוד זצ"ל].

ובאמת שכבר קדמו בזה המרגניתא, בקונטרס מהרא"י מהג"ר זצ"ל שנדפס בסוף ספר ברכת ראש על מסכת נזיר מאביו הג"ר אשר כהן זצ"ל אבד"ק טיקטין, ומציין שם לי"ג מקומות בש"ס שרש"י מזכיר חמי טבריה ולא טרח לבארם מהו, מלבד בסוגיין שכתב מעיינות רותחין, וכ"כ הג"ר יצחק בלאזר מפטרבורג זצ"ל (שו"ת פרי יצחק ח"א סי' כ) "בתשובה לחכם אחד מגדולי הדור" ע"ש.

[ד]. ואמנם בתחילה רוצה הפרי יצחק לומר כמו שהביאו הנ"ל בשם מכתבי תורה (מכתב פ"א-פ"ג) מהרה"ק האמרי אמת מגור זצ"ל, וכבר הובא בשמו בספר פסקי תשובה (סי' קע"ו) שהביאו המים ע"י טערמו"ס, אך דוחה זאת הפרי יצחק דהלא כלי שני אינו מבשל [עי' חזון איש שבת סי' ל"ז אות ל"ב שנסתפק, אך מכריע שטערמו"ס הוא כלי שני], וליכא למימר דחמי טבריה חמור מחום ע"י האש. וכ"כ בשו"ת חקל יצחק (שם) ובשו"ת אפרקסתא דעניא (שם), ובסו"ד מכריעים דטערמו"ס דינו ככלי ראשון, והחקל יצחק מוסיף, דאיך המים החזיקו חמים עד ירושלים, שהביאו "בגמלי פרחי" כמו "הערפלאן" שנתחדש בימינו, עיי"ש.

ובאמת שהאבני נזר (אגלי טל מלאכת אופה אות כ"ו סק"ה) שגם רצה לתרץ כן, עמד בדחיה זו שכלי שני אינו מבשל, ומנסה לומר שמיירי שהטמינו בכלי המוסיף הבל ודינו ככלי ראשון, אך מיד חוזר בו, דאי צריך להגיע למוסיף הבל, אין זה רק דין חמי טבריה, אלא זהו זה גורם, ואולי לכך חייב, ולא רק מחמת חמי טבריה. וכתב על פי דעת הט"ז (יר"ד סי' צ"ב סוסק"ל) שהשואב מים מתוך האמבטי' הרותחת, חשוב כלי זה ככלי ראשון אף אחר שעלה מן המים, כי אין דפנותיה הצטננו בעת מילוי המים לתוכה.

[ה]. עוד כתב הפרי יצחק (שם), דהוא תמה על כל הקושיא, דלמאי נפק"מ אם יש חמי טבריה בירושלים או לאו, והלא תורה היא וללמוד אני צריך מה דין מי שמבשל במים שהוחמו ע"י הטבע, ואולי לעתיד לבוא יהיה חמי טבריה בירושלים, ואולי כבר כעת יש חמי טבריה אלא שהם מוחבאים כדי שעולי רגלים לא יאמרו וכו', ואף אם לא, מה זה נפק"מ למו"מ בהלכה כדרכה של תורה, וכמה איבעי' בש"ס אינם יכולים להיות במציאות, אך הוא עיון התורה, ויש לו נפק"מ בדברים אחרים [אולי בדודי שמש של ימינו], וכ"כ החקל יצחק (שם) עיי"ש.

ובאופן קצת אחר אך בדרך זו היה אפ"ל, דהלא בשבת (ל"ט) אי' שחמי טבריה באים מפתחה של גיהנום "דחלפי אפיתחא דגיהנם", ובירושלים הוא פתחו של גהנום [ולא רק גיא בן הינום שהוזכר לעיל אלא יותר מזה] כדאי' בעירובין (י"ט). "שלשה פתחים יש לגיהנם ואחד בירושלים". וזה אולי כוונת הגמ' (לעיל ה.) מפני מה אין חמי טבריא בירושלים, דכשם שחמי טבריא יוצאים מפתח גיהנם והפתח הוא בירושלים, היינו צריכים



ביאורים ומילואים - על סדר הדף היומני

לראות כחמי טבריה, ועל זה השיבו מפני עולי רגלים, דהיינו שיש סיבה מיוחדת שלא יראו שם שלא תהיה עליה שלא לשמה, שו"ר שבתוך דבריו בשו"ת **חקל יצחק** (שם) כתב אף תי' זה, וברוך שכיוונתי. וראה להלן (אות ט) מש"כ עוד בזה.

[נ] ופלא לי על המלקטים היקרים והחשובים מאוד הנ"ל, שלא הביאו את חידושו המופלא של הג"ר **מאיר**

אריק זצ"ל בשו"ת אמרי יושר (ח"א סי' כ"ה) שכותב לתרץ הקושיא בדרך נפלא, דמשכחת לה בגוונא ששחט הפסח וקיבל הדם ואח"כ הוציא מבשר הפסח לטבריא ושוב חזר הפסח לירושלים וזרק דמו דלא נפסל בכה"ג משום יוצא יעו"ש שמוכיח זאת מגמ' מפורשות שאין הבשר נפסל לשם ביוצא קודם זריקת הדם.

וחשבתי בס"ד להכריח תירוצו מעוד מקום, דזה לא מסתבר לומר שיתעכב כל כך זמן ארוך עד שיזרקו הדם מקרבן, אמנם בקרבן פסח איכא שיטת ר' יהודה שזריקת הדם היתה לאחר הקרבת כל הפסחים, ונחלקו להלן בסוף פרק חמישי (ס"ה:) אי קרקע העזרה מקדשת ככלי שרת, ור' יהודה הוכיח זאת, דהיו פוקקין העזרה שלא יצא הדם, וכל הדם נשפך על הארץ, ובסוף העבודה קיבצו מהדם שעל הארץ בכלי וזרקו על המזבח, וכן הוא בזבחים, וא"כ מי ששחט בכת ראשונה, היה לו כמה שעות לנסוע לטבריה, ולחזור לפני שיזרקו הדם ויפסל הבשר ביוצא.

אמנם קושיית **החקל יצחק** שהבאנו לעיל (אות ב') תקשה גם הכא, דאף דלא הוי יוצא, אך אכתי יטמא בטומאת ארץ העמים. אמנם **החזון איש** (אהלות סי' כ"ה אות ד) כתב על קושיית התוס' בחגיגה (שם ד"ה רצועה) היאך טהרו טמאי מתים בגליל ואיך עלו לרגל מהגליל, ומתוך דהעולה לרגל יכול ליכנס לשידה המוקפת צמיד ולעלות, דגם אדם ניצול בצמיד ופתיל כמש"כ **הר"ש** (פס"ו דאהלות מ"ט) ע"ש, וא"כ יכול המבשל בחמי טבריה ללכת לשם בשידה תיבה ומגדל.

[ז] עוד כתבו בשו"ת **זכר יהוסף** (סי' קצ"ג), שו"ת **שם אריה** (חיו"ד סימן ל"ב) ושו"ת **בית יצחק** (בסוף חלק חו"מ דרוש י"א אות י"ה), וכן הזכיר **האגלי טל** הנ"ל, דכוונת הגמ' היתה לחייבו בב' לאוין, גם על מבשל קרבן פסח, וגם על מוציא קדשים לחוץ, והאריכו כ"א בדרכו לחקור אם שייך בזה ב' לאוין, או שאחר שנפסל ביוצא אין עליו שם קרבן פסח יותר, ובמילא לא יעבור עליו אם יבשלנו, עיי"ש.

[ח]. בספר **פרדס יוסף** עה"ת (פ"ר בא) כתב ב' תירוצים בזה, הראשון בשם אחיו ע"פ מאמז"ל (שמול"ר ט"ו, כ"א) שלעתיד לבוא יחדש הקב"ה עשרה דברים בירושלים וא' מהם זה מים חמים לרפואה כדי שלא יחסר שם כלום. והשני, ע"פ מאמז"ל (שהש"ר ז, ג) שלעת"ל עתידה ירושלים להתרחב עד דמשק וממילא חמי טבריה יהיו בתוך ירושלים, ואין חשש שעולי הרגל יאמרו אלמלא לא באנו לירושלים אלא בשביל חמי טבריה דיינו (ע"י פסחים ה:) כי מלאה הארץ דעה את ה', וא"כ זה הלכתא למשיחא, ולכן הביאו הרמב"ם.

[ט]. וכ"ק **אדמו"ר מליובאוויטש** זצ"ל (ליקו"ש ח"י פ"ר נח אות ג', עמ' 35) ביאר שבהרבה מקומות יש מעיינות חמים, ובמבול נבקעו וחזרו ונסתמו מלבד כמה מקומות, והוא ע"פ דברי רש"י בפרשת נח (ח', ב') על מי המבול "שנשתירו מהן אותן שיש צורך לעולם כגון חמי טבריה וכיוצא בהם", והיינו שבאלו המקומות נשארו פתוחים, אך הם ישנם בכל מקום. והוא יכול להשלים מה שכתבנו לעיל (אות ה) ודו"ק.

[י]. וכתבתי בראשית דברי לעיל שבספרים החשובים 'מרפסין איגרא' ו'דף על הדף' לקטו הרבה תירוצים על זה ותיקחם משם, ורק הוספתי מה שלא ראיתי שהביאו שם, אמנם הם הביאו תירוץ אחד בשם **הבן איש חי** בספרו **בניהו** (פסחים ה. ד"ה מפני מה), ואמנם עתה התבוננתי בפנים וראיתי, שכותב עוד כמה תירוצים והם הביאו רק האחרון, אז אעתיק בס"ד כל דבריו:

"שמעתי מקשים מכאן משמע דלא נזדמן בירושלים מעין שמימי חמין בחמי טבריה, וקשיא דלקמן דף מ"א אמר רב חסדא פסח שבשלו בחמי טבריה חייב דעבר אקרא דמצריך בפסח צלי ולא בישול, וזה בישול הוי, ואיך יש מציאות לדין זה בעולם, דאם בירושלים אין חמין כחמי טבריה, ואם יבשלו בחמי טבריה ממש אי אפשר דרחוק מירושלים הרבה והפסח נשחט בארבעה עשר. ואמרתי אין זו קושיא דאפשר להביא חמי טבריה לירושלים ברגע על ידי שד, או יוליך השד בשר הפסח לטבריה ברגע ויצאלו אותו שם בני אדם, וכמו שנאמר בעירובין (מ"ג.) בהנך ישב שמעתתא דאתמר בצפרא בשבתא קמיה דרב חסדא בסורא, ובהדי פניא דשבתא קמי דרבא בפומבדיתא, ומסיק בגמרא דילמא יוסף שידיא אמרינהו עיין שם. **אי נמי** על ידי שם שעשו בקפיצת הדרך ברגע אחד מירושלים לטבריה, וכמו שמצינו ברבינו **מהר"ו** ז"ל שהלך מירושלים לדמשק בקפיצת הדרך ברגע, כשבקש ממנו אותי השר לפתוח מי גיחון, וכנזכר בשם הגדולים".

"**ועוד** נראה לי דאין התחלה לקושיא זו, דרב חסדא דינא קא משמע לן **אי הוה בירושלים מים חמין כחמי טבריה**, כי באמת שלמה המלך ע"ה היה יכול לעשות כזאת, וכמו שאמרו במדרש (תנחומא קדושים י') יודע היה שלמה חוט זה הולך לכוש והיה זורע בו פלפלין, חוט זה הולך להודו והיה זורע בו זנגביל שנאמר ירושלים הבנויה כעיר שחבורה לה יחדיו עיין שם, ואם כן היה יכול שלמה המלך ע"ה לעשות חמין בירושלים כחמי טבריה, שהיה חופר במקום אחד שחוט שלו נמשך עד חמי טבריה והיו המים שבאותה חפירה חמין כחמי טבריה ממש, **אלא דלא עביד הכי משום עולי רגלים**, ואפשר להיות לעתיד כן בירושלים ולא יחושו לדבר זה דאכשור דרי ולא יאמרו כזאת, על כן הדין זה דרב חסדא בבישול הפסח ניתן להאמר", עכ"ל הבן איש חי.



ביאורים ומילואים - על סדר הדף היומי

פסחים מ"א עמוד ב'

בגמ', אמר רבא אכלו נא לוקה שתים, מבושל לוקה שתים, נא ומבושל לוקה שלש. אביי אמר אין לוקין על לאו שבכללות. איכא דאמרי תרתי הוא דלא לקי חדא מיהת לקי. איכא דאמרי חדא נמי לא לקי דלא מייחד לאווייה כלאו דחסימה.

[א]. הרמב"ם גרס (ע"פ הכסף משנה בפ"ח מקרבן פסח ה"ד, ופי"ח מסנהדרין ג') להיפך, דרבא אמר שאין לוקין וכו', ופסק (שם) כלישנא קמא, דפעם אחת ודאי לוקה, והמחלוקת היתה אם לוקה יותר מאחת.

ובביאור היפוך הגירסא להרמב"ם כתב **הבני יששכר** (מאמרי חודש ניסן מאמר ד' טיול בפרדס דרוש ז'): כ"ה גירסת הגמ' שלפנינו, והנה לפי הגירסא הזאת מיבעיא לן לפסוק להלכה דאכל נא ומבושל לוקה שלש כרבא דהלכתא כוותי' לגבי דאביי לבר מיע"ל קג"ם, והנה הרמב"ם פסק אכל נא ומבושל לוקה אחת וחשב שתייהן במנין המצות למצו' אחת, והוא משום דהרמב"ם ס"ל דגרסינן אביי **קודם** לרבא והכי מיייתי האי שמעתא בספר מנין מצותיו כמו **דבכל הש"ס נישנים דברי אביי קודם לרבא**. וא"כ המאמר אכל נא לוקה שתים וכו' הוא דברי אביי. ורבא אמר אין לוקין על לאו שבכללות ופסקינן כרבא כמו בכל הש"ס" (ועי' תשל' מהרש"ם ח"ז סי' ר' שכתב דא"צ להפך הגירסא דהכא, עיי"ש).

[ב]. וכן פסק הרמב"ם **בספר המצוות** (שורש ט') דאין לוקין על לאו שבכללות אך כלישנא קמא דפעם אחת לוקין, והרמב"ן (שם) השיג עליו, ואחד מהשגותיו דקיי"ל דהלכה כלישנא בתרא, ולפי הלישנא בתרא כל לאו דאינו כלאו דחסימה אין לוקין כלל, ולמה שינה ופסק כלישנא קמא דפעם אחת ודאי לוקה.

והכסף משנה (שם) כתב, דאולי הרמב"ם סובר דכששניהם מובא בלשון איכא דאמרי לאו לישנא קמא ולישנא בתרא הוא, אלא ככל מחלוקת היא, ורק כשנאמר בגמ' **בסתם ואחר נאמר איכא דאמרי** קיי"ל כבתרא, עיי"ש. וראיתי לכמה מן האחרונים (בני שמואל, יצחק ירנן, לחם יהודה, הל' קרבן פסח שם), שעמדו על הכסף משנה מנין לו זה החילוק, ובפרט שמקושיית הרמב"ן חזינן דאיהו סבר דליכא נפק"מ ובכל איכא דאמרי אחרון פסקינן כלישנא בתרא. עד שאחד מן האחרונים (שם) ר"ל שנפל טעות סופר בכסף משנה.

איברא דבס"ד מצאתי לאחד מרבתינו הראשונים שכתב ממש כהכסף משנה, והוא **רבינו יונה** (ברכות דף מ"א: מדפי הרי"ף, ד"ה נוטל אדם ידיו ומתנה עליו כל היום) וז"ל: ולענין פסקא נראה למורי הרב נר"ו לפסוק הלכה לקולא כמו הלשון שאומר אפי' שלא בשעת הדחק כרב, **ולא מפני שהוא לשון אחרון** שאינו נקרא לשון אחרון אלא כשהלשון הראשון מביא התלמוד בסתם והלשון האחר בלשון איכא דאמרי, **אבל היכא ששניהם מביא אותם בלשון איכא דאמרי לא נקרא לשון אחרון**. וסיומא דדברי רבינו יונה אלו הובאו **ביתא יוסף** (או"ח ר"ס קס"ד) עיי"ש.

וכתב **הבאר שבע** (כריתות ד. ד"ה ורבנן), דהנה בכריתות (שם) איכא סתם סוגיא כלישנא קמא דהכא, ולכך פסק הרמב"ם כסתם סוגיא דכריתות שהוא כלישנא קמא בסוגיין, דאיתא שם: "ת"ר כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו לחייב על כל אחת ואחת דברי ר' ישמעאל, וחכ"א **אינו חייב אלא אחת**, [וכו'] ר' ישמעאל סבר לוקין על לאו שבכללות, **ורבנן סברי אין לוקין על לאו שבכללות**". ובדרך זו אף הלך **הערוך לנר** (מכות י"ה. ד"ה והנה הרמב"ם בספר המצוות) עיי"ש.

[ג]. והנה על עיקר לאו שבכללות דבישול קרבן פסח, הקשה **השפת אמת** בסוגיין, דלכאורה הלאו כאן אינו דומה לשאר לאו שבכללות שבש"ס כגון הלאו של לא תאכל כל תועבה שהוא לאו כולל שלא לאכול דברים האסורים שזה כולל הרבה איסורים חלוקים ושונים זה מזה, משא"כ הלאו כאן, הרי כל האיסורים הכלולים בלאו זה הם **משם אחד וענינם על שאינו צלי אש**, דפסח מותר רק בצלי אש, וזה דומה ללאו דמלאכת שבת לא תעשה כל מלאכה, שודאי לוקין עליו אף שהוא כולל ל"ט מלאכות שבת, אך כל ענינים אחת הוא, איסור שבת.

[ד]. ובספר **ביאורים והערות** בסוגיין בבואו לתרץ קו' השפת אמת, האריך בכללים אלו, ומחמת נחיצותו בהבנת סוגיא זו ועוד אחרות, נביא כל דבריו: "עיין בתשובת הרשב"א שכתב, שלא כל לאו שבכללות המוזכרים בש"ס דומים זה לזה, ויש שלשה אופנים של לאו שבכללות יש אופן של לאו שבכללות שכולם מודים שאין לוקים עליו כלל, ויש אופן שכו"ע מודים שלוקים, ויש אופן שנחלקו בזה אביי ורבא אך לא ביאר הרשב"א את האופנים, ועיין במאירי כאן שג"כ כתב כעין זה והוסיף שביאר את השלשה אופנים במס' ב"מ דף קט"ו וכאן ביאר רק את האופן שנחלקו אביי ורבא ויתבאר להלן".

"והנה במס' ב"מ שם כתב המאירי שמבאר את השלשה אופנים לפי מה שראה לרוב הפוסקים, ותוכן דבריו, דהאופן הראשון שכולם מודים **שאינן לוקים עליהם כלל** הוא האופן שנקט השפת אמת הנ"ל שהוא לאו שכולל כמה איסורים שונים במהותם והם שמות נפרדים ולא הוזכרו במפורט בלאו הזה, כגון הלאו של לא תאכל כל תועבה או הדוגמא שכתבו הראשונים לאו של לא תאכלו על הדם שחז"ל דרשו שכולל כמה איסורים שונים במהותם שלא הוזכרו בפסוק".



ביאורים ומילואים - על סדר הדף היומי

"והאופן השני שבו עמודים שלוקים ע"ז, הוא לאו הכולל כמה אופנים של איסור שהוזכרו בלאו הזה, ובאופן הזה יש שלוקים מלקות אחת על כולם ויש שלוקים על כל אחד מהם, והכלל בזה אם כולם ענין אחד ושם האיסור אחד הוא אז לוקין על כל אחד בנפרד כגון לא תעשו כל מלאכה הנאמר ביום טוב, אף שיש הרבה אופנים של מלאכה, מ"מ ענינם אחד ושם אחד להם שנחשבו ונקראו מלאכה ביום טוב, וכן לא תאכלו כל נבלה שכולל נבלת בהמה וחיה ועוף מ"מ כולם שם נבילה להם, וכן אל תשקצו שכולל כל מיני שקצים מ"מ כולם שם שקץ להם".

"ויש עוד אופן, לא שמפורש בו כמה איסורים שענינם שונה, כגון לאו של מעונן ומכשף ושואל אל המתים וכן כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה' וכן לא יבוא מואבי ועמוני בקהל ה', שבזה היה צריך ללקות אחד על כולם אלא א"כ מצינו שבמקום אחר חילקה אותם התורה ללאוים נפרדים או שיש לחז"ל קבלה שהם לאוים נפרדים, זה מוכיח שכונת התורה שיהיו לאוים נפרדים ללקות על כל אחד בנפרד".

"והאופן שנחלקו אב"י ורבא הוא בלאו שהוזכרו בו גם פרטים וגם כלל כגון כאן, לא תאכלו ממנו נא ובשל מבושל במים - שהם פרטים, כי אם צלי אש - שזה כלל, כי זה כולל גם דברים שלא הוזכרו כגון אכלו חי או מבושל בחמי טבריה, וכעין זה הלאו הנאמר בנזיר מכל אשר יעשה מגפן היין שכולל גם עלים ולולבים, מחרצנים ועד זג לא יאכל שזה פרטים, בזה נחלקו אב"י ורבא".

בגמ', נא ומבושל לוקה שלש.

[ד] **המנחת חנוך** (מצוה ז' אות ב') מסופק בהיה נא ואח"כ בישלו אי חייב שתים, או דנימא דכיון דנתבשל שוב לא איקרי נא, וכי תימא בלא"ה אין איסור חל על איסור, זה אינו, דהא דאיסור מבושל מוסיף על איסור נא דשוב אינו ראוי להתירו, דאילו משום נא יכול להשלים את הצליה דאז הוא ראוי לאכילת פסחו.

במקראי קודש (פסח ח"א סכ"ו) הביא להקשות דאיך חייב על נא ומבושל שתים נימא דאין איסור חל על איסור, והשיב דהא דקאמר הכא נא ומבושל לוקה שלש איירי בב' חתיכות חתיכה אחת נא וחתיכה אחת מבושל וקמ"ל דהלאוין מחולקין. עוד תירץ דאפשר לאוקים בבישול מבעוד יום, וממילא חלים נא ומבושל בבת אחת, דהא בסמוך מבואר דביום אינו עובר משום נא ומבושל אלא רק בזמן שהוא בקום אכול צלי. המנחת חינוך (שם) הסתפק עוד אם הא דלוקה על נא ומבושל שתים הוא רק בב' חתיכות אחת נא ואחת מבושל, או דלוקה שתים אפילו בחתיכה אחת נא שבישלו, דאפשר דאין אומרים בכה"ג אין איסור חל על איסור, דמבושל מועיל על נא דאילו נא אפשר לתקנו ולצלותו, ועכשיו שבישלו כבר א"א לתקנו ע"י צליה.

בגמ', דכתיב ואכלו את הבשר בלילה הזה בלילה אין, ביום לא. האי לאו הבא מכלל עשה הוא, וכל לאו הבא מכלל עשה, עשה, וכו', דכתיב לאמר לא נאמר בדברים, בי רב אמרי לאמר לאו אמור.

[ה]. והקשה המלבי"ם (פרשת אמור אות קי"ט) "והנה יפלא שלפי"י ילקה לרבי יהודה בכל לאוין הבאים מכלל עשין שנאמר בתחלת הפרשה מלת לאמר", והאריך המלבי"ם לציין לעשרות מצות עשה, שנאמר בהם לאמר, ולא דנים אותם בלאו הבא מכלל עשה. ובסוף דבריו כתב: "לכן נראה לפרש הדבר, שלא אמרה ר"י רק בעשה הסמוכה ללאוין כמו כאן [שיש שם לאוים איזה בהמות אסור להביא, וכתיב נדבה תעשה אותן] שכל הפרשה נאמרה באזהרה, וכן בפסח נאמרו גם אזהרות בענין, וזה שאמר **לאו נאמר בדברים**, וגם בזה צ"ע עדיין כעת".

וכן הקשה הגבורות ארי (יומא ד:), וביאר בפשטות דכל 'לאמר' מורה שנותן רשות לאמרו לאחרים, אך היכן שהלאמר נראה כיתורא דקרא, מהא דריש ר"י דבא להורות לו הבא מכלל עשה, ובין הדוגמאות מציין לסוגיין "הא נמי האי לאמר מיותר הוא דהא כתיב בתריה בפרשת פסח **דבר אל כל עדת ישראל** משום הכי מפיך ליה ר"י ללאו", ענו"ש, וכ"כ **הערוך לנר** (סוכה כ: ד"ה בא"ד ופריד), וראה בערוך לנר ביבמות (נ"ד: ד"ה מכלל עשה) שהאריך לחקור היאך נלמד, ומתי נלמד, ומהם הכללים בזה, עיי"ש באריכות גדולה.

[ו]. וכתב הפרי חדש (א"ח"ה ס' תע"א ס"ב): "כתב הרוקח (סימן ר"פ) דאסור לאכול מצה בערב פסח דכתיב (שמות י"ב, י"ה) בערב תאכלו מצות, ע"כ. משמע דסבירא ליה דאסור מדאורייתא **דהוה ליה לאו הבא מכלל עשה**, וכהיה דאמרין בסוף פרק כל שעה ואכלו את הבשר בלילה הזה בלילה אין ביום לא. וליתא, דהתם **מייתר קרא** אבל הכא דרשינן ליה לקובעו חובה לזמן הזה, או לטמא ושהיה בדרך רחוקה, כדאיתא בפרק כל שעה (כה:). ובסוף פרק ערבי פסחים (ק"כ), וכן בירושלמי ריש פרק ערבי פסחים (פ"י ה"א) לא הוזכרה דרשה זו, וכן כתב הרמב"ם שאין איסור אכילת מצה בערב פסח **אלא מדברי סופרים**, ולכן עיקר דהרוקח מנפשיה אסמכיה אקרא".